

В. І. МАРОЧКО (Київ)

Міжнародна наукова конференція “Геноцид українського народу: історична пам’ять та політико-правова оцінка”

25 листопада 2000 р. в Інституті історії України НАНУ відбулася Міжнародна наукова конференція “Геноцид українського народу: історична пам’ять та політико-правова оцінка”. До Оргкомітету конференції ввійшли відомі вчені — академіки НАН України *В. А. Смолій, М. Г. Жулинський, І. М. Дзюба, Я. Д. Ісаєвич, С. І. Пирожков, І. Ф. Курас, П. Т. Тронько*, політичні діячі — *Л. Г. Лук’яненко, Є. В. Пронюк, С. Ф. Глузман, Г. О. Алтунян*, представники державних установ — *І. Ф. Драч, Р. Я. Пиріг, В. І. Пристайко*, творчих спілок — *О. Мусієнко, Ю. Мушкетик*.

У роботі конференції взяли участь понад 100 науковців, які прибули з Києва, Донецька, Харкова, Дніпропетровська, Москви, Запоріжжя, Сімферополя, Дрогобича та Чернівців. З доповідями на ній виступили проф. *С. В. Кульчицький* “Терор голодом: політичні мотиви”, акад. *С. І. Пирожков* “Соціально-демографічні втрати населення України 30—40-х рр. у контексті сучасних трансформацій”, акад. *І. М. Дзюба* “Духовний геноцид українського народу”, проф. *Р. Я. Пиріг* “Історичні архівні джерела вивчення голодомору 1932—1933 рр. в Україні”, Джеймс Мейс “Україна як постгеноцидна держава”.

Глибоко зворушив аудиторію висновок *С. І. Пирожкова* про депопуляцію населення України, яка супроводжується негативним соціодемографічним сальдо: помирає значно більше людей, ніж народжується. Для поліпшення демографічної ситуації, на переконання вченого, конче необхідно вжити рішучих заходів щодо економічного піднесення, гарантованого соціального та медичного забезпечення населення тощо. *І. М. Дзюба* наголошував на суперечливих тенденціях духовного життя українського суспільства: зникає українська книга, в урядових установах панує російська мова, а в засобах масової інформації державна мова залишається рідкісною. В школах бракує підручників, а запровадження платної системи освіти фактично зачинило двері вузів для талановитої сільської молоді.

Наукові доповіді виявили низку суперечливих питань стосовно кількості жертв голоду 1932—1933 рр. Одні історики вважають, що його жертвами стали 3,5 млн чол., інші — до 10 млн селян. Мав рацію професор *Р. Я. Пиріг*, який, посилаючись на конкретні архівні документи, зазначив, що десятки і сотні тисяч померлих від голоду селян, чия смерть зафіксована архівними матеріалами, дають підставу говорити про акт геноциду.

На пленарному засіданні конференції з доповідями виступили голова Ради асоціації дослідників голодоморів в Україні *Л. Г. Лук’яненко*, голова Всеукраїнського товариства політв’язнів і репресованих *Є. В. Пронюк*. Обидва доповідачі визнали за необхідне проведення міжнародного трибуналу над ідеологією і практикою КПРС — “Нюрнберг — 2”. Вони закли-

кали учасників конференції провести наступного року міжнародний конгрес незалежних експертів стосовно факту геноциду 1932—1933 рр. в Україні.

Конференція, що продовжила свою роботу на засіданні тематичних секцій, дійшла висновку про доцільність заснування Інституту дослідження геноциду українського народу, Інституту демографії, вдосконалення закону про реабілітацію репресованих, про ширший доступ науковців до архівів, про спорудження Меморіального комплексу жертв геноциду у Києві та інших містах України. Наукове зібрання завершилося виступом відомого творчого колективу — хору “Гомін”, котрий виконав реквієм по вбитих голодоморами українських хліборобах.